

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Job Liber Vndecimvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

S AN C T I G R E G O R I I
M O R A L I S E X P O S I T I O N I S
I N B E A T V M J O B
L I B E R V N D E C I M V S .

C A P U T P R I M U M .

QUAMVIS in prolixo opere effe culpabilis styli mutabilitas non debeat: ne quis tamen me ex locutionis meae immutatione reprehendat, in Epistola libris praemissa causam reddidi, cur tertiam hujus operis partem ad aliarum usque similitudinem minime emendando perdixi. Quibus scilicet exclusis, hoc quoque additur, quod ab eo versu, quo dicitur; [*Abundant tabernacula prae donum*;] ejusdem partis expositio incipit, & usque ad hoc, quod scriptum est: [*Dulcedo eorum vermis*;] differendo pertingit. Quae nimirum tam multa sunt, ut in uno corpore comprehendi non possent, nisi sub magna brevitate dicerentur. Qui ergo ab aliis actibus vacat, legat cetera multipliciter dicta. Qui vero ad studiosè legendum non vacat, hujus partis ei brevisitas placeat, in qua non tam quae sentimus dicimus, quam ea quae sunt dicenda signamus. Igitur quoniam in ea multa, sicut me loquente excepta sunt, ita dereliqui: immutationem styli lector meus æquanimiter accipere, quia & saepe eosdem cibos edentibus, diversitas placet coctionis. Sed quoties partes singulas ad legendum sumis, reducere semper ad memoriam eam, quam proposui causae originem, stude: quia & per beatum Job, qui dolens dicitur, passiones Domini ejusque corporis, id est, sanctae Ecclesiae designantur, & amici ejus haereticorum tenent speciem: qui, ut saepe jam diximus, Deum dum defendere nituntur, offendunt. Qui dum fidei consulant, Sanctorum mentem fortiter affligunt: nec tamen per cuncta quae loquuntur, à veritatis cognitione desipiunt; sed plerumque & stultis prudentiam, & fictis vera permittunt: ut dum ex veritate aliquid praerogant, facile ad falsitatem trahant. Unde amici quoque beati Job modò despicabilia, modò autem mira sunt quae loquuntur: quae tamen sanctus vir aliquando reprobando convincit, aliquando verò approbando suscipit, atque ad usum rectitudinis pertrahit etiam quae ab eis recta, sed non rectè proferuntur. Itaque inopiam suam despicientes despicit, atque in sterquilino corpore positus, in quanto virtutum culmine apud se fedeat, ostendit: cum nil esse praesentis vitae divitias memorat, quas abundare & reprobis narrat, dicens:

Quod aliud est, quod omnipotens Deus misericorditer tribuit, aliud quod iratus haberi permittit.

C A P U T I I .

A *Abundant tabernacula prae donum, & audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manibus eorum.* Facile est hominem tunc divitias despiceret, cum habet; difficile verò est eas, cum non habet, viles aestimare. Unde patenter ostenditur, quantus contemptus terrenarum rerum in beati Job cogitatione fuerit, qui tunc dicit nulla esse quae abundant

A reprobis, quando omnia amisit. Ait ergo: [*Abundant tabernacula prae donum, & audacter provocant Deum*;] quia plerumque mali eò magis contra Deum superbiunt, quò ab ejus largitate & contra meritum dirantur: & qui provocari bonis ad meliora debuerant, donis pejores fiunt. Sed intelligendum nobis est, quomodo praedones appellentur, dum protinus additur: [*Cum ipse dederit omnia in manibus eorum.*] Si enim praedones sunt, violenter abstulerunt: & dubium non est, quia violentorum non sit adjutor Deus. Quomodo igitur ipse dat, quod hi qui praedones sunt, nequiter tollunt? Sed sciendum est, quia aliud est quod omnipotens Deus misericorditer tribuit, aliud quod iratus haberi sinit. Nam quod praedones perverse faciunt, hoc dispensator æquissimus fieri non nisi justè permittit; ut & is qui rapere sinitur, cæcatus mente culpam augeat, & is qui rapinam patitur, jam in ejusdem rapinae damno pro alia quam antè perpetravit culpa feriat. Ecce enim quidam in montis fauce constitutus insidiatur itinerantibus; sed is qui iter agit, iniqua fortasse quaedam aliquando perpetravit, eique omnipotens Deus malum suum in praesenti vita retribuens, atque hunc insidiatoris manibus tradens, vel spoliari rebus, vel etiam interire permittit. Quod ergo praedo injustè appetit, hoc æquissimus judex justè fieri permittit; ut & ille reciperet quod injustè fecerat, & iste gravius quandoque feriat, per cuius nequissimam voluntatem, culpam omnipotens Deus in alterum justè vindicavit. Ille purgatur, qui opprimitur; in isto reatus augetur, qui opprimitur: ut vel de profundo nequitiae quandoque ad poenitentiam redeat, vel non revertens, tanto gravius aeterna damnatione feriat, quanto diu est in sua iniquitate toleratus. Cum illo ergo misericorditer agitur ut peccatum finiat, cum isto districtè ut multiplicet, nisi ad poenitentiam recurat. In illo mala purgantur, dum vim sustinet; in isto cumulantur, dum facit. Omnipotens itaque Deus, quod fieri prohibet, justum est ut fieri sinat; ut unde nunc expectat, & non conversos diu tolerat; quandoque inde plus feriat. Bene ergo dicitur: [*Abundant tabernacula prae donum, & audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manibus eorum.*] quia quod iniqui tollunt, eis hoc ipse dat, qui illis ad rapinam possit obsistere, si misereri voluisset. Quod tamen intelligi de rebus quoque spiritualibus potest. Nam plerumque nonnulli doctrinae dona percipiunt, sed ex ejusdem donis intumescunt, & magni praeter ceteris videri volunt. Atque omnipotentem Deum provocare, est de ejus donis inter proximos superbire. Qui etiam praedones non immeritò vocantur: quia dum loquuntur quae non faciunt, in usum locutionis suae verba iustorum tollunt. Sed quia haec ipsa verba, superna eis gratia tribuit, quorù tamen vitam in pravis moribus relinquit; per semetipsos quidem praedones sunt, sed tamen bona quae habent, divinitus acceperunt. Sequitur: [*Nimirum interroga jumenta, & docebunt te: volatilia caeli, &*

indicabunt tibi. Loquere terra, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris.] Quid per iumenta, nisi sensu pigriores: quid per caeli volatilia, nisi summa atque sublimia sapientes intelligere debemus? De iumentis quippe, id est, sensu pigrioribus scriptum est: *Animalia tua habitabunt in ea.* Et quia sublimia sapientes, in verbis nostri Redemptoris evolvunt, scriptum est: *Ita ut volucres caeli veniant, & habitent in ramis ejus.* Quid verò per terram, nisi terrena sapientes? Unde & primo homini caelestia descendentia dictum est, *Terra es, & in terram ibis.* Quid per pisces maris, nisi curiosos hujus saeculi debemus accipere? de quibus Psalmista ait: *Pisces maris, qui perambulans semitas maris.* Qui in magnis rerum inquisitionibus quasi in abditiis fluctibus latent. Quid autem cuncta haec inquisita doceant, adjungit, dicens: *[Quis ignorat, quod omnia haec manus Domini fecerit?]* Ac si aperte dicat: Sive sensu tardiores, seu sublimia sapientes, sive terrenis actibus deditos, seu hujus mundi occupatos inquisitionibus requiras, cuncta haec creatorem omnium Deum fatentur, & de potestate ejus concorditer sentiunt, quamvis sub ea non concorditer vivant. Quod enim justus quisque etiam vivendo loquitur, hoc injustus plerumque de Deo vel sola voce compellitur fateri; sitque ut mali, auctori omnium, cui operibus resistunt, attestacione famulentur: quia quem impugnare moribus ausi sunt, creatorem omnium negare non possunt. Quod tamen intelligi etiam juxta solam speciem litterae utiliter potest: quia omnis respecta creatura quasi dat vocem attestacionis propriae, ipsam quam habet speciem suam. Jumenta, vel volatilia, terram, vel pisces requirimus, dum consideramus, quae nobis concorditer respondent, quod cuncta Dominus fecerit: quia dum nostris oculis suas species ingerunt, se à semetipsis non esse testantur. Eo ipso enim quod creata sunt, per ostensam speciem creatori suo quasi vocem confessionis reddunt: qui quia omnia condidit, qualiter etiam debeant administrari, disposuit. Unde subditur:

Quod spiritus aliquando pro substantia animae, aliquando pro efficientia spiritali ponatur.

CAPUT III.

IN cujus manu anima omnis viventis, & spiritus **D** *universae carnis hominis.*] Per manum quippe potestas exprimitur. Anima igitur omnis viventis, & spiritus universae carnis hominis, in ejus potestate est, à quo est; ut ipse provideat qualiter sit, qui praestitit esse, quod non fuit. Potest verò per animam omnis viventis, jumentorum vita signari. Omnipotens autem Deus jumentorum animam usque ad corporeos sensus vivificat, hominum verò spiritum usque ad spiritalem intellectum tendit. In ejus ergo manu est anima omnis viventis, & spiritus universae carnis hominis, dum & in illo hoc praestat animae ut vivificet carnem, & in isto ad hoc vivificat animam, ut ad intelligendam perveniat aeternitatem. Sciendum verò est, quia in sacro eloquio spiritus hominis duobus modis poni consuevit. Aliquando namque spiritus pro anima, aliquando pro effectu spiritali ponitur. Pro anima namque spiritus dicitur, sicut de nostro ipso capite scriptum est: *Inclinato capite tradidit spiritum.* Si enim aliud spiritum quam animam Evangelista diceret, exeunte utique spiritu, anima remansisset. Pro effectu quoque spiritali spiritus dicitur, sicut scriptum est: *Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem.* Angeli quippe, id est, nuncij, in sacro eloquio nonnumquam praedicatores vocantur, sicut per Prophetam dicitur: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est.* Omnipotens ergo Deus angelos suos spiritus facit: quia praedicatores suos

A spiritales efficit. Hoc autem loco ** anima omnis viventis ipsa corporis vita signatur, spiritu universae carnis hominis, effectus intelligentiae spiritalis exprimitur.* Sequitur:

Quod electi cibi divini sentiunt saporem, reprobi vero sonum ejus audiunt, sed corde frigidò qualiter sapiat, nesciunt.

CAPUT IV.

Nonne auris verba disjudicat, & fauces comedentis, **E** *saporem?*] Pene nullum lateret, quod quinque sensus corporis nostri, videlicet visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus, in omne quod sentiunt atque discernunt, virtutem discretionis & sensus à cerebro trahunt. Et cum unus sit iudex sensus cerebri qui intrinsicè praesidet, per meatus tamen proprios sensus quinque discernit, Deo mira operante, ut neque oculus audiat, neque auris videat, neque os olfaciat, neque naris operetur, neque manus gustet. Et cum per unum sensum cerebri omnia disponantur, quilibet tamen horum sensus aliud facere non potest, praeter id quod ex dispositione conditoris accipit. Ex istis ergo corporalibus & exterioribus, interiora & spiritalia colligenda sunt; ut per id quod in nobis publicum est, transire debeamus ad secretum, quod in nobis est, & nosmetipsos lateret. Intuendum quippe est, quia cum una sit sapientia, alium minus, alium magis inhabitat: alij hoc, alij illud praestat, & quasi cerebri more, nobismetipsis velut quibusdam sensibus utitur: ut quamvis ipsa sibimet numquam sit dissimilis, per nos tamen diversa & dissimilia semper operetur; quatenus iste sapientiae, ille scientiae donum percipiat: iste genera linguarum, ille gratiam curationum habeat. Sed in his verbis beati Job, quibus ait: *[Auris verba disjudicat, & fauces comedentis, saporem;]* etiam de electis ac reprobis aliquid videtur innuere: quia verba sapientiae, quae reprobi audiunt, electi non solum audiunt, sed etiam gustant; ut eis in corde sapiat, quod reprobis non mentibus, sed solummodo auribus sonat. Aliud namque est nominatum cibum audire solummodo, aliud verò etiam gustare. Electi itaque cibum sapientiae sic audiunt, ut degustent: quia hoc quod audiunt, eis per amorem medullitus sapit. Reprobis verò scientia usque ad cognitionem sonitus tenditur, ut quidem virtutes audiant, sed tamen corde frigidò qualiter sapiant, ignorent. Quibus videlicet verbis beatus Job amicorum suorum imperitiam, & eorum qui de doctrina sapientiae inflantur, arrogantiam reprobatur: quia aliud est de Deo aliquid scire, aliud verò hoc quod cognoscitur, fauce intelligentiae gustare. Rectè ergo dicitur: *[Nonne auris verba disjudicat, & fauces comedentis, saporem?]* Ac si aperte arrogantibus diceretur. Doctrinae verba, quae vobis usque ad aurem veniunt, mihi etiam per saporem intimum intelligentiae fauces tangunt. Quia verò infirma aetas etiam cum rectè sapit, ad praedicandum non debet incautè proflire, subditur: *[In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.]* Illa enim dicta in sapientiae radice solidata sunt, quae per vivendi usum, etiam actu experimento convalescunt. Sed quia multis & longior vita tribuitur, & sapientiae gratia non confertur, rectè adhuc in cujus judicio ipsa dona pendeant, demonstratur, dum subditur: *[Apud ipsum est sapientia & fortitudo: ipse habet consilium & intelligentiam.]* Haec non incongruè de Unigenito summi Patris accipimus, ut ipsum esse Dei sapientiam & fortitudinem sentiamus. Nam Paulus quoque nostro intellectui attestatur, dicens: *Christum Dei virtutem & Dei sapientiam;* qui apud **E** *ipsum semper est, quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Haec autem Deus consilium & intelligentiam: con-

filium videlicet, quia disponit sua; intelligentiam, quia cognoscit nostra. Potest quoque consilij nomine, ipsa occulti iudicij mora signari; ut quod aliquando tardiū delinquentes percutit, non quia iniquorum culpa non conspicitur, sed ut damnationis eorum sententia, quæ pro agenda penitentia differtur, quasi tarda ex consilio prodire videatur. Quod ergo foris quandoque aperta sententia indicat, hoc apud omnipotentem Dominum ante sæcula in consilio latebat. Sequitur:

Quod illos includat Deus, quibus non aperit; & illos destruat, quos relinquit.

CAPUT V.

S*I destruxerit, nemo est qui edificet: si incluserit hominem, nullus est qui aperiat.*] Omnipotens Deus humanum cor destruit, cum relinquit: edificat, dum replet. Neque enim humanam mentem debellando destruit, sed recedendo: quia ad perditionem suam sufficit sibi dimissa. Unde plerumque fit, ut cum audientis cor exigentibus culpis omnipotentis Dei gratia non repletur, incassum exterius à prædicatore moneatur: quia mutum est os omne quod loquitur, si ille interius in corde non clamet, qui aspirat verba quæ audiuntur. Hinc Propheta ait: *Nisi Dominus edificaverit domum, in vanum laborant qui edificant eam.* Hinc Salomon dicit: *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.* Nec mirum si à corde reprobo prædicator minimè auditur, dum nonnumquam ipse quoque Dominus in his quæ loquitur, resistantium moribus impugnatur. Hinc est enim quod Cain & divina voce admoneri potuit, & mutari non potuit: quia exigente culpa malitiæ, jam intus Deus cor reliquerat, cui foris ad testimonium verba faciebat. Bene autem subditur: *[Si incluserit hominem, nullus est qui aperiat.]* Quia omnis homo per id quod male agit, quid sibi aliud quam conscientia suæ carcerem facit, ut hunc animi reatus premat, etiamsi nemo exterius accuset? Qui cum iudicante Deo, in malitiæ suæ cæcitate relinquitur, quasi intra semetipsum clauditur, ne evadendi locum inveniat, quem invenire minimè meretur. Nam sæpe nonnulli à pravis actibus exire cupiunt; sed quia eorundem actuum pondere premuntur, in malæ consuetudinis carcere inclusi, à semetipsis exire non possunt. Et quidam culpas proprias punire cupientes, hoc quod rectè se agere aestimant, in graviore culpas vertunt: fitque modo miserabili, ut quod exitum putant, hoc inclusionem inveniant. Sic videlicet reprobis Judas, cum mortem sibi contra peccatum intulit, ad aternæ mortis supplicia pervenit, & pejus de peccato penituit quam peccavit. Dicatur ergo: *[Si incluserit hominem nullus est qui aperiat:]* quia sicut nemo obsistit largitati vocantis, ita nullus obviat iustitiæ relinquentis. Includere itaque Dei, est clausis non aperire. Unde & ad Moysen dicitur de Pharaone: *Ègo obdurabo cor ejus.* Obdurare quippe per iustitiam dicitur Deus, quando cor reprobum per gratiam non emollit. Recludit itaque hominem, quem in suorum operum tenebris relinquit. Quasi enim aperire hanc inclusionem cum Isaac primogenito filio voluit, cum fratri præponere benedicendo conatus est. Sed filium, quem pater voluit, Dominus reprobavit; & quem Dominus voluit pater etiam nolendo benedixit: ut qui jam primogenita fratri pro esca vendiderat, primogenitorum benedictionem non acciperet, quam ex cupidine gulæ reliquisset: qui terrena ambiens, fugitiva sequens, hereditate cupiens benedictionem, reprobatus est. Non enim invenit penitentia locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam: quia videlicet fructum non habent lamenta, quæ student cum gemitu desiderare peritura. Ape-

rire itaque Isaac nec filio potuit, quem Deus omnipotens iusto iudicio in suæ carcere malitiæ inclusit Sequitur.

Quod si cordi nostro Spiritus sancti irrigatio defuerit, omnis terra plantatio arefcit.

CAPUT VI.

S*I continuerit aquas, omnia siccabuntur: si emisit eas, subvertent terram.*] Si aqua, scientia prædicationis accipitur, sicut scriptum est: *Aqua profunda, verba ex ore viri, & torrens redundans fons sapientiæ:* cum aqua continetur, cuncta siccantur: quia si scientia prædicatorum subtrahitur, eorum qui viridescere in spe aeterna poterant, corda protinus arefcunt; ut in desperata siccitate remaneant, dum fugitiva diligentes, nesciunt sperare mansura. Sin verò aquæ nomine sancti Spiritus gratia designatur, sicut Veritatis voce in Evangelio dicitur: *Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ:* ubi statim Evangelista subjunxit: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum:* congruus in his sermonibus intellectus patet, quibus ait: *[Si continuerit aquas, omnia siccabuntur:]* quia si sancti Spiritus gratia ab audientis mente subtrahitur, arefcit protinus intellectus, qui jam per spem viridescere in audiente videbatur. Quod autem non aquam, sed aquas memorat, pluralitatis appellatione, ad septiformem donorum spiritalium gratiam recurrit: quia quasi tot aquis unusquisque infunditur, quot donis repletur. De quibus aptè subjungitur: *[Si emisit eas, subvertent terram.]* Quid enim terra, nisi peccator accipitur, cui per sententiam dictum est: *Terra es, & in terram ibis?* Manet itaque terra immobilis, cum præceptis Dominici peccator obedire contemnit; cum cervicem superbæ erigit, atque à veritatis lumine oculos mentis claudit. Sed quia scriptum est: *Pedes ejus steterunt, & mota est terra:* quia cum veritas in corde figitur, mentis immobilitas agitur; si sancti Spiritus gratia superno munere juxta vocem prædicantis infunditur, statim terra subvertitur: quia peccatrici mentis duritia ab immobilitatis suæ obstinatione permutatur, ut tantum se postmodum præceptis Dominici flendo subjiciat, quantum superbiendo prius contra Dominum cervicem cordis erigebat. Videas namque, quod terra cordis humani, aqua divini muneris infusa, post libenter injurias toleret, quas prius vehementer irrogabat: post etiam sua tribuat, quæ prius & aliena rapiebat: post carnem abstinentiæ cruciet, quæ prius satietate carnis per mortifera turpitudinum oblectamenta defluebat: post etiam persecutores diligit, quæ prius diligere etiam se amantes nolebat. Cum igitur mens humana divino munere infusa, contra hoc quod consueverat, agere cæperit, terra subversa est; quia deorsum missa est, quæ prius eminebat, & sursum elevata est facies, quæ prius in profunda premebatur. Libet in hujus rei exemplo, unum è multis ad medium, Paulum vocare; qui cum acceptis contra Christum epistolis, Damascum pergeret, sancti Spiritus gratia in itinere infusus, ab illa sua protinus crudelitate mutatus est; & postmodum plagas pro Christo accepit, quas veniebat inferre Christianis: & qui prius carnaliter vivens, in mortem conabatur Sanctos Domini tradere, gaudet postmodum pro vita Sanctorum suæ carnis sacrificium immolare. Illæ crudelitatis ejus frigide cogitationes versæ sunt in ardorem pietatis: & qui prius fuit blasphemus & persecutor, humilis post factus est, piusque prædicator. Qui lucrum maximum putavit, se in discipulis Christum occidere, jam vitam suam Christum aestimat, & mori lucrum. Emisit ergo aqua terra subversa est: quia Pauli mens, mox ut sancti Spiritus gratiam

gratiam accepit, statum suae immobilitatis atque crudelitatis immutavit. Quod contra per Prophetam Dominus contra Ephraim queritur, dicens: *Ephraim factus est subcinericius panis, qui non revesatur.* Panis namque subcinericius super se cinerem portans, partem mundiorum deorsum premit, partemque superiorem tantò sordidiorum habet, quantò in ea cinerem tolerat. Mens itaque, quae terrena cogitat, quid super se aliud, quam cineris molem portat? Sed si reverfari voluerit, mundam faciem, quam deorsum presserat, superius reducit, cum cinerem quem portabat, excusserit. Si igitur terrenarum cogitationum cinerem à mente excutimus, quasi panem subcinericium reverfamur: ut illa nostra intentio jam postponi debeat, quam prius cogitationis infimae cinis premebat; & munda facies ad superiora veniat, ut recta nostra intentio mole jam terreni desiderij non prematur. Quod nequaquam agere possumus, nisi sancti Spiritus gratia perfundamur: quia videlicet omnipotens Deus si aquas emisit, subvertent terram. Sequitur: *[Apud ipsum est fortitudo & sapientia.]* Paulò superius dictum fuerat: *[Apud ipsum est sapientia & fortitudo:]* nunc autem dicitur: *(Apud ipsum est fortitudo & sapientia.)* Quia enim omnipotens Deus cum pietatis suae mysterio homo factus est, prius mansuetudinis doctrinam protulit, & postmodum in iudicio, quantae sit fortitudinis ostendit, rectè superius sapientia ante fortitudinem memoratur, cum de Patris Unigenito dicitur: *(Apud ipsum est sapientia & fortitudo.)* Quia verò ad iudicandum veniens, in terrore suae virtutis apparebit, & repulsis reprobis, electis suis in regno perpetuo, qualiter sit sapientia Patris indicabit, rectè in subsequenti sententia apud ipsum esse prius fortitudo, & post sapientia dicitur. In verbis itaque prioribus, quibus ait: *(Apud ipsum est sapientia & fortitudo:)* aperit indicat, quia hoc quod mansuetus edocuit qualiter credendum fuerit, in iudicij virtute terribilis ostendit. In verbis verò subsequentibus, quibus ait: *(Apud ipsum est fortitudo & sapientia:)* luce clariùs demonstrat, quod prius in iudicio per virtutem reprobos destruet, & postmodum electorum mentibus aeterni regni perfectò lumine infulgebit. Sed quia ante extremi diem iudicij, iudicare quotidie occultis dispositionibus facta mortalium non desistit, ad hoc quod nunc agitur, reditur, cum subditur:

Quòd sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum.

CAPUT VII.

Ipsè novit & decipientem, & eum qui decipitur. *[Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem.]* Cum omnis qui proximum suum decipere conatur, iniquus sit, & iniquis Veritas dicat: *Nunquam novi vos, discedite à me omnes qui operamini iniquitatem:* qualiter hoc in loco dicitur, quia Dominus decipientem novit? Sed quia scire Dei, aliquando cognoscere dicitur, aliquando approbare; & scit iniquum, quia cognoscendo iudicat (neque enim iniquum quempiam iudicasset, si nequaquam cognosceret); & tamen iniquum nescit, quia eius facta non approbat. Et novit ergo, quia deprehendit; & non novit, quia hunc in suae sapientiae specie non recognoscit: sicut de veraci quolibet viro dicitur, quia falsitatem nesciat: non quia cum vel ab aliis falsum dicitur, hoc reprehendere ignorat; sed eandem ipsam fallaciam & scit in examine, & nescit in amore, ut videlicet ipse hanc non agat, quam actam ab aliis damnat. Et fit plerumque, ut nonnulli invidiis vacantes, alienae vitae perverfatis suae laqueos tendant: & cum quis nesciens, eisdem laqueis capi conspicitur, utrum haec divinitus videantur, fortasse dubitatur; miranturque homines, si haec Deus videat, cur fieri permittat: sed *(ipse novit decipientem,*

S. Greg. Tom. I.

& eum qui decipitur.) Novit enim decipientem: quia plerumque anteriora ejus mala conspicit, & hunc iusto iudicio cadere etiam in alia peccata permittit. Novit decipientem: quia in manu suorum operum dimissum hunc, ut ad pejora proruat deserit, sicut scriptum est: *Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Novit quoque & eum qui decipitur: quia saepe committunt homines mala quae sciunt, & idcirco permittuntur decipi, ut cadant in mala etiam quae nesciunt. Quod tamen deceptis aliquando ad purgationem, aliquando verò ad ultionis initium fieri solet. *(Adducit autem consiliarios in stultum finem.)* cum etiam bonum quodlibet non bona intentione faciunt, sed ad temporalis muneris retributionem tendunt. Si enim ipse summi Patris Unigenitus, quia per hoc quod factus est homo, aeterna nunciavit, magni consilij angelus est vocatus: rectè consiliarios praedicatorum accipimus, qui suis auditoribus consilium vitae praebent. Sed cum praedicator quisque ideo aeterna praedicat, ut temporalia lucra consequatur; profectò in stultum finem deducitur, quia illuc per laborem tendit, unde per mentis rectitudinem fugere debuit.

Quòd qui de castimonia superbiunt, nonnunquam Deo dispensante, in immunditiam carnis cadere permittantur.

CAPUT VIII.

Bene autem subditur: *[Et iudices in stuporem.]* Omnes enim, qui examinandis aliorum moribus praesunt, rectè iudices vocantur. Sed cum is qui praest, subditorum vitam nequaquam sollicitè discit, nec quem qualiter corrigat agnoscit, in stuporem iudex deductus est: quia qui iudicare malè acta debuit, nequaquam ea quae iudicanda sunt, deprehendit. Sequitur: *[Balteum regum dissolvit, & praecingit fune renes eorum.]* Qui membrorum suorum motus bene regere sciunt, non immeritò reges vocantur. Sed cum de ipsa continentia elationis mens tangitur, plerumque omnipotens Deus ejus superbia deserens, hanc in immunditiam operis cadere permittit. Regum itaque balteum dissolvit, quando in his qui bene regere sua membra videbantur, propter elationis culpam, castitatis in eis cingulum destruit. Quid verò in fune accipitur, nisi peccatum? Sicut per Salomonem dicitur: *Iniquitates sua capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.* Et quia in renibus carnis delectatio principatur, districtus conscientiarum iudex, qui regum balteum dissolvit, fune praecingit renes eorum, quatenus dissoluto castitatis cingulo, scilicet eorum membris delectatio peccati dominetur: ut quos in occulto superbia inquinat, quam sint detestabiles, etiam in publico ostendat. Sequitur:

Quòd apud Deum sine gloria sint, qui de prelatione sua ab hominibus gloriam quaerunt.

CAPUT IX.

Dicit sacerdotes in glorios, & optimates supplantat. Magna sacerdotis gloria est, rectitudo subditorum. Unde bene egregius praedicator discipulis dicit: *Quae enim est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriae, nonne vos ante Dominum?* Sed cum sacerdotes vitam discipulorum negligunt, & nullum de eorum profectibus ante Dominum fructum ferunt; quid aliud quam inglorij dicuntur? quia ante districtum iudicem nimirum gloriam tunc non inveniunt, quam modò in subditorum suorum moribus praedicationis studio non exquirunt. Bene autem dicitur: *[Et optimates supplantat:]* quia cum mentem regentium iusto iudicio deserit, haec internum retributionis praemium non requirit; & in eo supplantatur, quo fallitur, ut pro aeterna gloria de principatu

temporali gratuletur. Supplantantur igitur optima-
tes, quia dum vera cælestis patriæ præmia negligunt,
in suis hîc voluptatibus cadunt. Sequitur: [*Commun-*
tans labium veracium, & doctrinam senum auferens.]
Cùm sacerdos non agit bona quæ loquitur, ei etiam
sermo subtrahitur, ne loqui audeat quod non opera-
tur, sicut per Prophetam dicitur: *Peccatori autem*
dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assu-
mis testamentum meum per os tuum? Unde etiam de-
precatur, dicens: *Et ne auferas de ore meo verbum*
veritatis usquequaque. Perpendit namque, quòd om-
nipotens Deus, veritatis verbum facientibus tribuit,
& non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore suo
non auferri petiit, quid aliud quàm gratiam bonæ
operationis quæsit? Ac si apertè diceret: A bono
opere errare me non sinas, ne dum amitto ordinem
bene vivendi, reſtitutionem perdam loquendi. Et
plerumque doctor, qui docere audeat quod negligit
agere, cùm defierit bona loqui quæ operari contemp-
sit, docere subiectos incipit prava quæ agit: ut iusto
omnipotentis Dei iudicio, in bono jam ne linguam
habeat, qui habere bonam vitam recusat; quatenus
cùm mens ejus terrenarum rerum amore incenditur,
de terrenis rebus semper loquatur. Unde in Evange-
lio Veritas dicit: *Ex abundantia cordis os loquitur:*
Bonus homo de bono thesaurō profert bona, & malus
homo de malo thesaurō profert mala. Hinc etiam Joan-
nes ait: *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur.*
Bene ergo dicitur: [*Communans labium veracium, &*
doctrinam senum auferens.] quia hi qui prius cælestia
prædicando veraces erant, dum temporalia diligen-
tes, ad terrena corruunt; labium veracium commu-
tatur, & senum doctrina tollitur: quia diligentes
temporalia, priorum suorum præcepta minimè se-
quuntur, ut locum regiminis, quasi ad fructum vol-
uptatis teneant, non ad usum laboris. Quod tamen
apertius de Judæis valet intelligi, qui ante incarna-
tionem Domini veraces fuerunt, quia hunc ventu-
rum esse crediderunt, atque nunciaverunt: sed post-
quam in carne apparuit, hunc esse negaverunt. La-
bium itaque veracium mutatum est: quia quem ven-
turum dixerant, negaverunt præsentem. Et doctrina
senum ablata est: quia nequam ea credendo secu-
ti sunt, quæ patres suos prædixisse meminerunt. Unde
etiam Elia veniente promittitur, quòd reducat cor-
da filiorum ad patres eorum; ut doctrina senum qua
nunc à Judæorum corde ablata est, tunc miserante
Domino redeat, quando hoc intelligere de Domino
cœperint filij, quod prædicaverunt patres. Sin verò se-
nes eosdem quoque Judæos accipimus, qui suadente
perfidia, Veritatis verbo contraire conati sunt: doctrina
senum ablata est, postquàm hanc Ecclesia ex Genti-
bus videlicet juvenula accepit, quæ per Psalmistam
dicit: *Super seniores intellexi.* Quam quia operando
renuicet qualiter super seniores intellexerit, ostendit,
dum protinus subdit, dicens: *Quia mandata tua ex-*
quisivi. Quia enim studuit operando implere quod
didicit, accepit intelligere quod doceret. Unde ad-
huc aptè subditur: [*Effundit de spectionem super prin-*
cipes, & eos qui oppressi fuerant, relevans. Cum enim
Judæorum populus in legis mandato permaneret, &
cuncta Gentilitas nulla Dei præcepta cognosceret,
& illi per fidem principari videbantur, & isti in pro-
fundo pressi jacuerunt per infidelitatem. Sed cùm in-
carnationis Dominicæ mysterium Judæa negavit,
Gentilitas credidit, & principes in despectionem ce-
ciderunt, & hi qui oppressi in culpa perfidia fuerant,
in veræ fidei libertatem levati sunt. Hunc verò Is-
raëlitarum casum longè ante Hieremias intuens ait:
Factus est Dominus velut inimicus, præcipitavit Is-
rael, præcipitavit omnia mania ejus, dissipavit muni-
tiones ejus. Mœnia autem in urbibus pro ornamento
sunt, munitiones verò in defensionem. Et alia sunt
dona quæ nos muniunt, alia quæ ornant. Prophetica
quippe doctrina, generalium, curationum vir-

psal.
49. c
psal.
118. f

Matt.
12. c
Luc. 6. g
1. Joan.
4. a

Malac.
4. b

1. sal.
118. n

Thren.
2. a
11.

A tus, quasi quædam mœnia mentis sunt. Quæ est
quique non habeat, stare munitus per fidem & iusti-
tiam potest; quamvis ornatus virtutum altitudine
minimè esse videatur. Spes verò, fides, & charitas,
non nostra mœnia, sed munitiones sunt. Quæ si habe-
re negligimus, hostilibus infidiis patemus. De Judæa
ergo, quia prophetiam atque doctrinam, vel miracu-
lorum signa abstulit, mœnia præcipitavit. Quia verò
spem, fidem, atque charitatem propter ejus duritiam
auferri permisit, munitiones ejus dissipare studuit.
Rectus verò ordo servatus est, ut prius mœnia, &
post munitiones dissipare dicerentur: quia cùm pec-
catix anima relinquitur, prius ab ea virtutum dona,
quæ ad manifestationem spiritus data sunt, & post-
modum spei, fidei, atque charitatis fundamenta de-
struuntur. Quæ cuncta Dominus à perfidis abla-
Gentilitati tribuit, atque ex his quæ infidelibus ab-
stulit, mentes fidelium ornavit. Unde scriptum est:
Et species domus dividere spolia. Cùm enim virtu-
tum spolia à Judæis abstulit, domui cordis Genti-
lium, quam per fidem inhabitare dignatus est, spe-
ciem donorum dedit. Quod videlicet gestum est,
cùm verba Dei, & Judæorum populus ad solam lit-
teram quæ occidit, acciperet; & conversa Gentilitas
per spiritum qui vivificat, penetraret. Unde mox
subditur:

Quid mira Dei dispensatione agitur, ut omnia in
nec vita habeantur incerta, ne quis de accepta
gratia intumescat, vel de peccatorum immanitate
desperet.

CAPUT X.

Q uæ revelat profunda de tenebris, & producit in
lucem umbram mortis. Cùm enim quæque my-
stica de occultis prophetatum verbis à credentibus
agnoscuntur, quid aliud quàm profunda de tenebris
revelantur? Unde ipsa quoque Veritas discipulis
in parabolis loquens, ait: *Quod dico vobis in tenebris,*
dicite in lumine. Cùm enim mysticos allegoriarum
modos per explanationem solvimus, in lumine dici-
mus quod in tenebris audivimus. Umbra autem
mortis erat legis duritia, quæ unumquemque pec-
cantem morte corporis puniri sanciebat. Sed post-
quam Redemptor noster asperitatem legalis sanctio-
nis per mansuetudinem temperavit, nec jam pro
culpa mortem carnis inferri constituit, sed mors spi-
ritus quantum timenda esset indicavit, in lucem pro-
culdubio umbram mortis produxit. Ista enim mors,
in qua caro separatur ab anima, umbra illius mortis
est, in qua anima separatur à Deo. In lucem ergo
umbra mortis producit, cùm, intellecta morte
spiritus, mors carnis minimè timetur. Quod ta-
men & aliter intelligi potest. Principes etenim non
immeritò vocantur, qui magno consilij iudicio suis
cogitationibus semper principantur, omnesque stul-
tos motus potestate sapientiæ comprimunt. Sed sæ-
pe contingit, ut in occulto animus de ipsa sua sapien-
tia in elationis factum sublevetur, & sub eis vitiis cor-
ruat, de quibus se victorem fuisse gaudebat. Rectè
ergo dicitur: [*Effundit de spectionem super principes.*]
Sed quia nonnumquam hi, qui in vitiis jacere viden-
tur, ad penitentiam lamenta currunt, sequæ contra
culpas, quibus subjacebant, erigunt, aptè subjungi-
tur: [*Et eos qui oppressi fuerant, relevans.*] Nonnulli
enim superno illustrati munere, aspiciunt in quanta
peccatorum suorum turpitudine jacent, factorum
maculas lacrymis lavant, & sub se postmodum car-
nis suæ motus deprimunt, à quibus antè premeban-
tur. Quod nimirum magna omnipotentis Dei dis-
pensatione agitur, ut videlicet in hac vita omnia ha-
beantur incerta, & nullus ex habita castitate super-
biat: quia [*effundit de spectionem super principes.*]
Nullus ex victorū suorum depressione desperet: quia
eos, qui oppressi fuerant, relevat. Et quoniam cùm hæc

1. sal. 67. b

Matt. 10. 6

12.

aguntur ex occultis Dei consiliis super unumquem - A
 que sententia aperta producit, recte subjungitur:
 [*Et revelat profunda de tenebris.*] Profunda enim
 de tenebris Dominus revelat, quando apertam sen-
 tentiam ex occultis suis consiliis indicat; ut de uno-
 quoque quæ sentiat, ostendat. Quia enim videt
 nunc creator omnia, & ipse in consiliis non vide-
 tur, recte de illo per Psalmistam dicitur: *Posuit re-*
nebras latibulum suum. Sed quasi de istis tenebris ad
 lumen exit, quando quid de uniuscujusque actibus
 sentiat, ostendit. Et quia cum is qui peccatorum
 suorum pondere premebatur, ad rectitudinis statum
 ducitur, prius ipsam mortem conspicit, in qua &
 deficere consueverat, & hanc considerare nescie-
 bat, recte additur: [*Et producit in lucem umbram*
mortis.] Umbra enim mortis est prava operatio,
 quæ de imitatione antiqui hostis, quasi de corporis
 lineamentis exprimitur. De quo etiam sub tujus-
 dam significatione dicitur: *Et nomen illi mors.* Et
 plerumque ejus maligna cogitatio mentes homi-
 num lateat, atque per hoc quod neficitur, amplius
 pravalet. Umbra ergo mortis in lucem producitur,
 dum Sanctorum mentibus maligna operatio antiqui
 hostis, ut destrui possit, aperitur. Sequitur:

Quod beatus Iob prophetia spiritu intellexit vocatio-
 nem Gentium, & reprobationem
 Indaeorum.

CAPUT XI.

Qui multiplicat gentes, & perdit eas; & sub-
 versas in integrum restituit. [*Intelligi fortasse*
valet, quoniam gentes Dominus multiplicat & per-
dit, quia nascuntur quotidie morituri; & subversas
in integrum restituit, quia resurgent qui fuerint mor-
tui. Quod tamen melius accipimus, si hoc qualiter
in earum mente agitur, sentiamus. Multiplicat
enim gentes & perdit: quia eas & per fecundita-
tem sobolis extendit, & tamen in propria infideli-
rate derelinquit. Sed subversas in integrum restituit:
quia quas in infidelitatis casu reliquerat, quando-
que ad fidei statum reducit. Quibus videlicet in
mentis integritate restituitis, antiquus ille populus,

qui fidelis Deo esse videbatur, reprobatus, corde re-
 pulsus est: ut suâ perfidiâ deceptus, contra ipsum
 post insurgeret, quem antè prædicavit. Sequitur:
 [*Qui immutat cor principum populi terra: & deci-*
pit eos, ut frustra incedant per inivium. Palpabunt
quasi in tenebris, & non in luce: & errare eos faciet
quasi ebrios.] Cor enim principum terræ immuta-
 tum est, cum in Judæâ summi sacerdotes & senio-
 res populi illi conabantur suo consilio obistere,
 quem prius venturum esse prædicabant. Cumque
 ejus nomen persequendo molirentur extinguere,
 decepti sua malitia, incedere per inivium frustra
 conabantur: quia crudelitati eorum patere via non
 poterat contra auctorem omnium, miracula cerne-
 bant, virtute terrebantur: sed credere tenuentes,
 adhuc signa quærebant, cum dicerent: *Quod ergo*
tu facis signum, ut videamus & credamus tibi? quid
operaris? Bene itaque dicitur. [Palpabunt quasi in
tenebris, & non in luce.] Qui enim inter tot aper-
ta miracula trepidat, quasi in tenebris palpat: quia
quod tangit, non videt. Omnis verò qui errat,
nunc huc, nunc illuc ducitur. Et quia aliquando
ostendebantur credere, cum dicerent: Nisi esset hic
à Deo, non poterat facere quidquam: aliquando verò
hunc à Deo esse negabant, cum despicientes dice-
rent: Nonne hic est fabri filius? nonne mater ejus di-
citur Maria, & fratres ejus Iacobus, & Ioseph, &
Simon, & Indas: & sorores ejus nonne omnes apud
nos sunt? recte subjungitur, [Et errare eos faciet
quasi ebrios.] Videbant quippe eum & fuscitare
mortuos, & tamen esse mortalem. Quis non cre-
deret Deum, quem conspiciabant fuscitare mor-
tuum? Sed rursùm cum hunc mortalem conspice-
rent, despiciabant credere hunc esse immortalem
Deum. Per hoc ergo quod omnipotens Deus talem
se corum oculis exhibuit, qui posset & divina osten-
dere, & humana pati, errare eos quasi ebrios fe-
cit: ut eorum superbia, quæ incarnationis ejus my-
sterium despiciere maluit quàm sequi, & contra hu-
manitatem ejus se extolleret, & intus lucentem
Deitatis ejus potentiam miraretur. Quæ cuncta,
quia beati Iob oculis præsentia per prophetiæ spiri-
tum facta sunt, recte subjungitur:

Ecce omnia, & vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi singula. Secundum
 scientiam vestram & ego novi, nec inferior vestri sum. Sed tamen ad Omnipotentem lo-
 quar, & disputare cum Deo cupio: prius vos ostendens fabricatores mendacii, & cultores
 perversorum dogmatum. Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. Audite ergo
 correptiones meas, et iudicium labiorum meorum attendite. Numquid Deus indiget vestro
 mendacio, ut pro illo loquamini dolos? Numquid faciem eius accipitis, et pro Deo iudica-
 re nitimini? Aut placebit ei, quem celare nihil potest? aut decipietur, ut homo vestris frau-
 dulentiis? Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis. Statim ut se com-
 moverit, turbabit vos: et terror eius irruet super vos. Memoria vestra comparabitur jveri,
 et redigentur in lutum cervices vestra. Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens
 suggererit. Quare lacero carnes meas dentibus meis, et animam meam porio in manibus meis?
 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Verumtamen vias meas in conspectu eius arguam: et
 ipse erit salvator meus. Non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Audite sermonem
 meum, et anigmata percipite auribus vestris. Si fuero indicatus, scio quia iustus inveniar.
 Quis est qui iudicetur mecum? veniat. Quare tacens consumor? Duo tantum ne facias mihi,
 et tunc à facie tua non abscondar. Manum tuam longe fac à me, et formido tua non me ter-
 reat. Voca me, et respondebo tibi: aut certe loquar, et tu responde mihi. Quantas habeo ini-
 quitates et peccata, scelera mea et delicta ostende mihi. Cur faciem tuam abscondis, et arbi-
 traris me inimicum tuum? Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et
 stipulam siccam persequeris? Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis pecca-
 tis adolescentiæ meæ. Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, et ves-
 tigia pedum meorum considerasti. Qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimen-
 tum quod comeditur à tinea.

Quod cum aliquid ostenditur, cuius intellectus non tribuitur, prophetia non est.

CAPUT XII.

Ecce omnia.] In illo enim ea quæ secutura erant, videbat assistentia, cui nec futura veniunt, nec præterita discedunt: sed cuncta simul ante ejus oculos assistunt. Et quia ea ipsa quæ ventura erant, alia esse vidit in operibus, alia in dictis, rectè subjungitur: [*Et vidit oculus meus, & audivit auris mea.*] Sed utilitatem dicta non habent, si intellectu carent. Unde apertè subditur: [*Et intellexi singula.*] Cùm enim aliquid ostenditur, vel auditur, si intellectus non tribuitur, prophetia minimè est. Vidit namque Pharaon per somnium quæ erant Gen. 41. d Egypto ventura: sed quia nequivit intelligere quod Dan. 1. b vidit, propheta non fuit. Aspexit Balthasar rex articulos manus scribentis in pariete, sed propheta non fuit: quia intellectum rei quam viderat, non accepit. Ut igitur beatus Job prophetiæ spiritum se habere testetur, non solum vidisse se & audisse, sed etiam intellexisse omnia asserit. De quo intellectu quia non extollitur, subjuncta ejus verba testantur cùm ait: [*Secundum scientiam vestram & ego novi, nec inferior vestri sum.*] Quibus videlicet dictis innotuit, quantæ humilitatis fuit, quise eis inferiorrem negat, quorum longè vitam sanctè vivendo transcenderat. Nam & secundum eorum scientiam se nosse confirmat, qui sciendo cælestia, eorum terrenas cogitationes per prophetiæ quoque spiritum transibat. Sequitur:

Quod loqui cum Deo, sit orare humiliter: disputare autem ex conscientia confidentia, pro meritis postulare audacter.

CAPUT XIII.

Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio.] Cum Omnipotente loquimur, dum ejus misericordiam deprecamur: cum eo verò disputamus, dum nos illius justitiæ conjungentes, facta nostra subtili indagazione discutimus. Vel certè cum Deo disputare, est eum qui hic ejus præceptis paruit, cum illo postmodum ad judicandos populos judicem venire, sicut cuncta relinquentibus Mat. 19. d prædicatoribus dicitur: *Vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede majestatis sue, sedebitis & vos super duodecim thronos, judicantes duodecim tribus Israel.* Unde & per Esa. 1. a Esaiam Dominus dicit: *Eripite injuriam accipientem, judicate pupillo, & justificare viduam, & venite disputemus.* Rectum quippe est, ut cum Deo de * * al. po pulis. pupillis in judicio disputent, qui ad verba Dei præfens & culum perfectè derelinquunt. Loqui ergo ad orationem, disputare ad judicium pertinet. Vir igitur sanctus, modò ad Omnipotentem loquitur, ut cum Omnipotente postmodum disputet: quia ille cum Deo postmodum judex veniet, qui hic ei modò in prece familiaris extiterit. Sed sancta Ecclesia, cuius sæpe jam beatum Job speciem tenere prædiximus, non solum tunc de iniquis judicat, cùm ultimi 15. judicij dies advenerit: sed nunc etiam de cunctis pravè agentibus, vel stultè sentientibus judicare non cessat. Unde & subditur: [*Præus vos ostendens fabricatores mendacii, & cultores perversorum dogmatum.*] Quibus videlicet verbis apertè ostenditur, quòd amici ejus quasi ex hæreticorum specie sancti viri judicij adversantur. Liqueat enim quia catholicorum figuram non teneant, qui cultores perversorum dogmatum vocantur. Qua in re hoc quoque oportet intendi, quòd mendacij fabricatores dicuntur. Sicut enim ædificium lapidibus, ita mendacium sermonibus fabricatur. Ubi enim non dolosa locutio, sed sensus veritatis est, quasi munita moles non

A ex fabrica, sed ex natura confurgit. Sequitur: [*Atque unam tacereis, ut putarem esse sapientes.*] Sicut clausa januà, in domo quæ intus membra lateant, ignoratur: sic plerumque stultus si tacuerit, utrum sapiens sit, an stultus, absconditur: si tamen nulla alia opera prodeant, quæ sensum etiam tacentis loquantur. Sanctus igitur vir amicos suos aspiciens velle apparere quod non erant, eos ad tacendum admonuit, ne possent apparere quod erant. Unde & per Salomonem dicitur: *Stultus, si tacuerit, sapiens putabitur.* Sed quia stultus, cùm loquitur, per hoc quod sua infert, sapientium verba pensare non sufficit, rectè adhuc postquam silentium indixit, adjungit: [*Audite ergo correptiones meas, & judicium labiorum meorum attendite.*] Bene autem prius correptionem, & postmodum judicium intulit: quia nisi per correptionem prius tumor stulti deprimatur, nequaquam per intelligentiam judicium justitiam cognoscitur. Sequitur: [*Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?*] Deus mendacio non eget: quia veritas fulciri non quærit auxilio falsitatis. Hæretici autem, quia ea quæ pravè de Deo intelligunt, ex veritate tueri non possunt: quasi ad probandum radium luminis, umbram falsitatis requirunt. Et pro eo dolos loquuntur, dum infirmas mentes in intellectu illius stulta seductione decipiunt. Sequitur: [*Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?*] Stulti cum prudentium facta conspiciunt, hæc eis omnia reprehensibilia esse videntur; suæque imperitiæ atque infirmitatis oblitæ, tantò intentius de alienis judicant, quantò sua profundius ignorant. At contra justii cùm pravorum facta redarguunt, semper suæ infirmitatis conscij, eos etiam exteriori sæviendo, tamen interiori compatiendo reprehendunt: quia illius solius est peccata hominum sine compassione discutere, qui ex naturæ suæ omnipotentia ignorat peccare. Quia igitur amici beati Job, ita ejus facta reprehenderant, ac si in se ipsi reprehensibile nihil haberent, rectè nunc dicitur: [*Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?*] Faciem quippe ejus accipere, est auctoritatem illius in judicio sumere: & quasi pro Deo judicare nititur, qui cùm infirma quæque in altero reprehendit, apud se introrsus per compassionem non infirmatur. Sequitur: [*Aut placebit ei, quem celare nihil potest, aut decipietur, ut homo, vestris fraudulentibus?*] Fraudem Deo hæretici exhibent, quia ea adstruunt, quæ nequaquam ipsi, pro quo loquuntur, placeant; eumque dum quasi defendere nituntur, offendunt; dum in adversitate ejus corruunt, cui videntur ex prædicatione famulari. Unde & per Psalmistam dicitur: *Ut destruas inimicum & defensorem.* Omnis Psal. 3. a quippe hæreticus omnipotenti Deo inimicus & defensor est: quia unde hunc quasi defendere nititur, inde veritati illius adversatur. Quia autem latere Deum nihil potest, hoc in eis indicat, quod intus sentiunt, non quòd famulari foris videntur. Quia igitur eorum fraudulentibus Deus ut homo non fallitur, rectè subjungitur: [*Ipsæ vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis. Statim ut se commoverit, turbabit vos: & terror ejus irruet super vos.*] Hoc, quod in abscondito accipi asserit faciem Dei, duobus modis valet intelligi. Sunt namque nonnulli, qui & veritatem in corde sentiunt, & tamen quæ falsa sunt, de Deo foris loquuntur. Ne enim vinei videantur, & cognoscunt veritatem interiori, & tamen hanc exteriori impugnant. Unde & nunc bene dicitur: [*Ipsæ vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis.*] Ac si apertè diceretur: Tantò magis de falsitate apud eum estis reprehensibiles, quantò & apud vosmetipsos quod verum est videtis. Et sunt nonnulli, qui quando ad mentem redeunt, Dei justitiam & rectitudinem contemplantur, & orando ac flendo contremiscunt: sed postquam contemplationis hora transierit, sic audaces ad iniquitates redeunt, ac si

post dorsum ejus positi, à justitiæ ejus lumine minime videantur. Hi itaque apud se in abscondito quasi corporaliter videntem accipiunt faciem Dei: quia ei & cum præsentibus sunt, blandiuntur fletibus, & cum quasi à conspectu illius recedunt, moribus detrahunt. Qui tantò amplius de malis suis ferendi sunt, quantò & in occulto cogitationis, recta Dei judicia cognoscunt. Unde & subditur: [Statim ut se commoverit, turbabit vos: & terror ejus irruet super vos.] Cum sit naturæ incommutabilis omnipotens Deus, in ira iudicij perturbabilis non est. Sed humano verbo motus Dei, dicitur ipsa rectitudinis ejus districtio, qua humana pravitas feritur. Justi autem viri ante Deum metuunt, quam ejus contra eos ira moveatur: & ne commotum sentiant, tranquillum timent. At contrà perversi, tunc jam ferri pertimescunt, cum feriuntur: eosque tunc terror ejus à somno sui torporis excusat, cum vindicta perturbat. Unde & per Prophetam dicitur: *Et tantum sola vexatio intellectum dabit auditui.* Cum enim de præceptis Dei contemptis atque despectis verberari per vindictam coperint, tunc intelligunt quod audierunt. Et Psalmista ait: *Cum occideret eos, tunc inquirebant eum.* Bene itaque dicitur: [Statim ut se commoverit, turbabit vos: & terror ejus irruet super vos:] quia reprobis cordibus non timor requiem, sed pœna timorem parit. Sequitur:

Quod superborum gloria in fine, luto & cineri comparatur.

CAPUT XIV.

Memoria vestra comparabitur cineri.] Omnes qui cogitatione terrena huic sæculo conformantur, per omne quod agunt, huic mundo relinquere sui memoriam conantur. Alij bellorum titulis, alij altis ædificiorum mœnibus, alij disertis doctrinarum secularium libris instanter elaborant, sibi que memoriæ nomen ædificant. Sed cum ipsa ad finem celerius vita percurrat, quid in ea fixum stabit, quando & ipsa celeriter mobilis pertransit? *Aura etenim cinerem rapit, sicut scriptum est: Non sic impij, non sic, sed tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terra.* Rectè ergo stultorum memoria cineri comparatur: quia illic ponitur, ubi ab aura rapiatur. Quantumlibet etenim quisque profacienda gloria sui nominis elaboret, memoriam suam quasi cinerem ponit: quia hanc citius ventus mortalitatis rapit. Quò contrà de justo scriptum est: *In memoria æterna erit justus.* Eo ipso enim, quò facta sua solius Dei oculis imprimi, nomen suæ memoriæ in æternitate figit. Sequitur: [Et redigentur in lutum cervicæ vestrae.] Sicut per oculum visus, sic per cervicem solet superbia designari. Cervix itaque in lutum redigitur, cum superbus quisque humiliatur in morte, & clara caro tabescit in putredine. Intueamur enim, qualia in sepulchris jaceant divitum cadavera, quæ illa in extincta carne sit imago mortis, quæ tabes corruptionis. Et certè ipsi erant qui extollebantur honoribus, habitis rebus tuebant, despiciabant ceteros, & quasi solos se esse gaudebant: & dum non perpenderent quò tendebant, nesciebant quid erant. Sed in lutum cervix redacta est: quia despecti jacent in putredine, qui tuebant in vanitate. In lutum cervix redigitur: quia quantum carnis potentia valeat, tabes corruptionis probat. Sequitur: [Tacetis paulisper, ut loquar quòdcumque mihi mens suggererit.] Sensus carnis locutos indicat, quos idcirco ad silentium restringit, ut ea quæ illi mens suggererit, dicat. Ac si aperte dicat: Non ego carnaliter, sed spiritaliter loquor, quia per sensum spiritus audio, quæ per ministerium corporis profero. Unde mox ad alta conscendit, seque in mysterijs elevat, & increpationem quam protulerat, ad mystica verba permutat, dicens:

Quod sancti viri carnes suas dentibus lacerant, cum internis sensibus carnalia opera sua discutunt.

CAPUT XV.

Quare lacerò carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis? In Scriptura sacra dentes aliquando sancti prædicatores, aliquando verò interni accipi sensus solent. De sanctis enim prædicatoribus, sponsæ dictum est: *Dentes tuis sicut gregees iosisarum, quæ ascenderunt de lavacro.* Unde & uni eorum ostensis in figura Gentibus dicitur: *Macta & manduca;* id est, vetustatem earum contere, & in corpus Ecclesiæ, videlicet in tua membra converte. Rursum quia dentes, interiores sensus accipi solent; Hieremias propheta testatur, dicens: *Fregit ad numerum dentes meos.* Per dentes etenim cibus frangitur, ut glutiat. Unde non immeritò in dentibus internos sensus accipimus, qui singula quæ cogitant, quasi mandunt & comminuunt, atque ad ventrem memoriæ transmittunt. Quos Propheta ad numerum fractos dicit: quia juxta mensuram uniuscujusque peccati, intelligentiæ cæcitas generatur in sensibus, & secundum quod quisque egit exterius, in eo obstupescit, quod de internis atque invisibilibus intelligere potuit. Unde rectè etiam scriptum est: *Omnis homo qui comederit uvam acerbam, obrupescent dentes ejus.* Quod namque uva acerba, nisi peccatum est? Uva quippe acerba, est fructus ante tempus. Quisquis enim præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tempus comedere festinat. Qui igitur uvam acerbam comedit, dentes ejus obrupescent: quia qui præsentis mundi delectatione pascitur, interni ejus sensus ligantur, ut jam spiritalia mandere, id est, intelligere nequeant: quia unde in exterioribus delectati sunt, inde in intimis obrupescent. Et dum peccato anima pascitur, panem justitiæ edere non valet: quoniam ligati dentes ex peccati consuetudine, justum quod intus sapit, edere nequaquam possunt. Hoc igitur loco, quia dentes, ut diximus, internos sensus accipimus, considerare magnopere quid agere justi soleant, debemus. Qui plerumque, si qua in se quamlibet leviter carnalia esse deprehendunt, hæc in internis sensibus retractantes, vehementer in semetipsis insequuntur, afflictione se conterunt, magnisque cruciatibus vel minima in se prava dijudicant, atque hæc per penitentiam damnant. Quod idcirco agunt, ut in conspectu æterni iudicij & ipsi inveniri, in quantum est possibile, irreprehensibiles debeant: & hi qui eos sic se judicare conspiciunt, emendare semetipsos à culpis gravioribus inardescant. Quod videlicet beatus Job, coram amicis suis temporalem gloriam tenentibus, & transeuntia bona laudantibus, fecerat: sed tamen eorum sensum ad cognoscendam utilitatem flagelli sui perducere non valebat: ut scilicet pensare possent, quòd non solum prospera omnipotens Deus tribueret, sed nonnumquam etiam adversa propitius irrogaret. Unde bene nunc dicit: [Quare lacerò carnes meas dentibus meis?] Ac si aperte dicat: Cur internis sensibus carnalia, si qua fuerint in me facta, discutio, si meis spectatoribus prodesse non possum? Ubi & aptè subditur:

Quod sancti viri animam suam in manibus portant, cum bonorum operum exempla proximis ostendunt.

CAPUT XVI.

Et animam meam porto in manibus meis.] Animam in manibus portare, est intentionem cordis in operatione ostendere. Habent namque hoc justii proprium, ut in omne quod dicunt, atque

omne quod agunt, non solum profectum suum, sed etiam proximorum ædificationem querant. Et aliquando in quibusdam semetipsos dijudicant, ut pigros auditores ad considerandos semetipsos revo-cent. Aliquando bona opera ostendunt, ut specta-tores eorum erubescant non imitari quod vident.

Mat. 5. b Nam scriptum est: *Videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum, qui est in calis.* Qui igitur intentionem suam per opera insinuat, animam suam in manibus portat. Sed cum justus quisque nec se dijudicando, nec bona opera ostendendo, utilitati proximorum proficit, per hoc quod egerit, ad verba doloris redit. Unde rectè nunc dicitur: *[Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porio in manibus meis?]* Id est, cur me vel districtè coram hominibus dijudico, vel quid appetam in opere ostendo, si utilitati proximorum nec mala dijudicando, nec bona ostendendo proficio? Sed tamen justus etiam, cum hæc dicunt, numquam à præbendo proximis bono exemplo deficiunt. Unde adhuc coram amicis suis beatus Job virtutem patientiæ exhibens, & ostendens ait:

Quod virtus patientia non in prosperis, sed in adversis agnoscatur.

CAPUT XVII.

*E*Tiam si occiderit me, in ipso sperabo.] Numquam est patientiæ virtus in prosperis. Ille autem verè est patiens, qui & adversis atteritur, & tamen ab spei suæ rectitudine non incurvatur. De reprobis namque sensu scriptum est: *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* In hoc itaque mens justa ab injusta discernitur, quòd omnipotentis Dei laudem & inter adversa consistit, quòd non cum rebus frangitur, non cum casu gloriæ exterioris cadit, sed in hoc magis qualis cum rebus fuerit demonstrat, quæ & sine rebus robustior stat. Sequitur: *[Verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam: & ipse erit salvator meus.]* Cum Paulus Apostolus dicat: *Si nosmetipsos dijudicarem, non utique judicaremur:* eò tunc Dominus salvator invenitur, quòd nunc pro timore Dei, peccatum nostrum à nobismetipsis redarguitur. Unde electi quique culpis suis numquam sciunt parcere, ut possint culparum judicem placatum invenire. Et verè eum postmodum invenire salvatorem credunt, quem districtè modò judicem metuunt. Nam qui sibi nunc in culpa parcat, ei postmodum in pœna non parcat. Dicit ergo: *[Verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam.]* Quæ verò utilitas de hac argutione sequatur, adjungat: *[Et ipse erit salvator meus.]* Sequitur:

Quod hypocrita dum hominum judicia querunt, divind se iudicio non exhibent: nec ante Deum venit, cuius vitam Deus morsque contemnit: & quod duobus modis sancti in conspectu Dei veniant.

CAPUT XVIII.

*N*on enim venit in conspectu ejus omnis hypocrita.] Cum constet, quòd iudex veniens, agnos ad dexteram, hædos verò ad sinistram ponat: qua nunc ratione dicitur, in conspectu ejus hypocritam non esse venturum; qui scilicet si inter hædos erit, ad sinistram iudicis apparebit? Sed sciendum est, quòd duobus modis in conspectu Domini venimus. Uno quidem, quo hic peccata nostra subtiliter perpendentes, in ejus nos conspectu punimus, & flendo dijudicamus. Nam quoties conditoris nostri potentiam ad sensum reducimus, toties in conspectu illius stamus. Unde rectè per virum Dei Eliam dicitur: *Vovit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto.* Alio quoque modo in conspectu Domini venimus, cum in extremo iudicio ante tribunal ejus assistimus. Hypocrita igitur per examen

ultimum, ante conspectum iudicis venit: sed quia modò culpas suas considerare ac deslere dissimulat, in conspectu Domini venire recusat. Sicut enim justus viri, cum districtiōnem venturi iudicis contemplantur, peccata sua ad memoriam reducant, desent quæ commiserunt, & districtè se iudicant, ne iudicentur: ita hypocritæ quòd exteriùs hominibus placent, eò se interiùs apicere negligunt: totòque se in verbis proximorum fundunt, & sanctos se esse æstimant: quia sic se haberi ab hominibus pensant. Cumque mentem per verba suæ laudis sparserint, numquam hanc ad cognitionem reducant culpæ: numquam considerant ubi internum iudicem offendant: nihil de ejus districtiōne metunt: quia sic se placuisse ei, sicut hominibus, credunt. Qui si terrorem ejus ad mentem reducerent, hoc ipsum quòd in mala intentione positi placent hominibus, plus timerent. Bene itaque dicitur: *Non enim venit in conspectu ejus omnis hypocrita;* quia districtiōnem Dei ante oculos non ponit, dum placere humanis oculis concupiscit. Qui si mentem suam discutens, semetipsum in conspectu Dei poneret, profectò jam hypocrita non esset. Sequitur: *[Audite sermonem meum, & enigmata percipite auribus vestris.]* Per hoc, quòd enigmata nominat, figuratas se habere locutiones demonstrat. Unde aptè quoque voce fidelis populi subditur:

Quod sancti etsi hoc agant, quòd exteriùs non labantur in opere, nequaquam tamen hoc agunt ut non labantur in cogitatione.

CAPUT XIX.

*S*i fuero iudicatus, scio quia justus inveniar.] Quod ab eisdem etiam beati Job persona non discrepat: quando hoc ipse foris de se ipso loquitur, quòd de illo Veritas hosti ejus interiùs dixerat: *Vidisti servum meum Job, quòd non sit ei similis super terram?* Et quidem valde est inferius quòd idem vir de se memorat, quàm quòd de illo Dominus dixerat. Aliud est enim justum esse, aliud est ei simile non esse. Humiliter igitur de semetipso sensit, qui dum justus sine comparatione extitit, non se præ ceteris, sed justum tantummodo inveniri posse memoravit. Hoc tamen in ejus verbis videtur habere quasiōnis, quòd qui superius dixit: *[Vias meas in conspectu ejus arguam;]* & inferius dicit: *[Consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ;]* & peccata sua subtiliter agnoscens, adhuc longè inferius adjungit: *Signasti quasi in sacculo delicta mea;* nunc ait: *[Si fuero iudicatus, scio quia justus inveniar.]* Neque enim simul convenire queunt peccata & justitia. Sed sanctus vir sibi iniquitatem tribuens, & omnipotenti Domino purgationem suam: & peccatorem se cognoscit ex se, & justum se factum non ignorat ex munere. Qui in recto quoque opere positus, ex abundantia gratia meruit flagella sustinere. Jamque se in iudicio justum invenire gaudet, qui se ante iudicium percussum videt. Unde & cum longè post dicat: *Signasti quasi in sacculo delicta mea;* statim subdit: *Sed curasti iniquitatem meam.* Qui ergo justum inveniri se in iudicio memorat, nequaquam se justè flagellatum negat; quamvis flagello ejus Dominus non peccata studuit tergere, sed merita augere. Sequitur: *[Quis est qui iudicatur mecum? veniat.]* Sancti viri ita se in operibus suis, Deo auctore, custodiunt, ut omnino unde accufentur, exteriùs non inveniantur: interiùs verò in cogitationibus suis tantà se cautelâ circumspectant, ut si fieri valeat, semper irreprehensibiles interni iudicis oculis assistant. Sed quantum agere possunt, ne exteriùs labantur in opere, tantum interiùs agere nequaquam possunt, ut numquam labantur in cogitatione. Humana enim conscientia eo ipso quòd ab inimicis recedit, semper in lubrico est. Unde fir, ut

etiam sancti viri frequenter labantur in corde. Beatus ergo Job tam voce sua, quam voce electorum loquens, dicat: (*Quis est qui iudicetur mecum? veniat*) Quia enim in exterioribus actibus unde reprehendatur non habet: liberè accusatorem quærit. Quia verò etiam iustorum corda semetipsa nonnumquam de stulta cogitatione reprehendunt, propter hoc fortasse subditur: (*Quare tacens consumor?*) Tacens enim consumitur, apud semetipsum dente conscientie mordetur. Ac si apertè dicat: Sic vixi, ut accusatorem exterius nullum timerem; utinam sic vixissem, ut intra memetipsum accusatricem conscientiam non haberem. Tacens enim consumitur, qui intus in se invenit unde uratur. Sequitur: (*Duo tantum ne facias mihi. & tunc à facie tua non abscondar.*) Hoc loco quid Dei faciem, nisi animadversionem debemus accipere? In qua dum peccata respicit, punit. A qua videlicet nullus etiam iustus absconditur, si duo quæ postulat, non amoveantur; de quibus subdit:

Quod sancti patres ad eam legem venire desiderabant, in qua non timore servirent, sed amore.

CAPUT XX.

Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat. In quibus videlicet duobus, quid aliud per prophetie vocem, quam tempus gratie & redemptionis inquirat? Lex namque sub percussione ultionis populum tenuit: ut quisque sub illa peccaret, protinus morte puniretur. Nec plebs Israëlita ex amore Domino, sed ex timore serviebat. Numquam verò impleri iustitia per timorem potest: quia iuxta Joannis vocem, *Perfecta charitas foras mittit timorem*. Et Paulus quoque adoptionis filios consolatur, dicens: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater.* Ex voce igitur generis humani, legalis percussio duritiam transire concupiscens, atque à formidine pervenire ad dilectionem appetens, quæ duo à se omnipotens Deus longè faciat exorat, dicens: [*Manum tuam longè fac à me. & formido tua non me terreat;*] id est, percussio duritiam remove, formidinis pondus tolle: sed irradiante gratia dilectionis, spiritum securitatis infunde: quia si longè à percussione & formidine non fuero, scio quia à distractione tui examinis non abscondar: quoniam in conspectu tuo iustus esse non valet, qui tibi non per dilectionem, sed per formidinem servit. Unde & ipsam conditoris sui præsentiam, quasi familiariter ac corporaliter quærit: ut per hanc & audiat quod ignorat, & in his audiat, quæ novit. Nam protinus adjungit: [*Voca me, & respondebo tibi: aut certe loquar, & tu responde mihi.*] Qui dum humanis oculis per assumptam carnem apparuit, sua hominibus peccata aperuit, quæ & perpetrabant & nesciebant. Unde subditur.

Quod à luce veritatis in tantis ignorantie tenebris corruerimus, ut nos ipsos ignoremus.

CAPUT XXI.

Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi. Quamvis vocare ac respondere, intelligi & aliter possit. Vocare enim Dei, est nos amando & eligendo respicere. Respondere autem nostrum, est amor illius bonis operibus parere. Ubi aptè additur: [*Aut certe loquar, & tu responde mihi.*] Loquimur namque, cum ejus faciem per desiderium postulamus. Respondet verò Deus loquentibus, cum nobis se amantibus apparet. Sed quia quisquis æternitatis desiderio an-

helat, semetipsum subtiliter reprehendens, facta sua discutit, & ne quid in illo sit, in quo auctoris sui faciem offendat quærit, rectè subjungit: (*Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi.*) Ille in hac vita iustorum labor est, ut semetipsum inveniant: & invenientes, stendo atque corrigendo ad meliora perducant. Et quamvis inter iniquitatem atque peccatum nihil distare perhibeat Joannes Apostolus, qui ait: *Iniquitas peccatum est*: ipso tamen usu loquendi plus iniquitas, quam peccatum sonat: & omnis se homo liberè peccatorem fateatur, iniquum verò dicere nonnumquam erubescit. Inter scelera verò & delicta hoc distat, quod scelus etiam pondus peccati transit, delictum verò pondus peccati non transit: quia & cum offerri sacrificium per legem jubetur, nimirum præcipitur sicut pro peccato, ita etiam pro delicto. Et nonnumquam scelus in opere est, delictum verò plerumque in sola cogitatione. Unde & per Psalmistam dicitur: *Delicta quis intelligit?* Quia videlicet peccata operis tantò citius cognoscuntur, quantò exterius videntur: peccata verò cogitationis eò ad intelligendum difficilia sunt, quò invisibiliter perpetrantur. Quisquis igitur æternitatis desiderio anxius, apparere venturo judici desiderat mundus: tantò se subtilius nunc examinat, quantò nimirum cogitat, ut tunc terrore illius liber assistat, & ostendi sibi exorat ubi displicet: ut hoc in se per poenitentiam puniat, seque hinc dijudicans, injudicabilis fiat. Sed inter hæc intueri necesse est, quanta peregrinationis nostræ pœna nos perculit, qui in eam cæcitate venimus, ut nos ipsos ignoremus. Perpetramus mala: nec tamen hæc celerius deprehendimus vel perpetrata. Exclusa quippe mens à luce veritatis, nil in se nisi tenebras invenit: & plerumque in peccati foveam pedem porrigit, & nescit. Quod nimirum de sola exilij sui cæcitate patitur: quia ab illuminatione Domini repulsa, & semetipsam videre perdidit, quæ auctoris sui faciem non amavit. Unde & subditur: (*Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?*) Humanum genus contemplationem lucis intimæ habuit in paradiso; sed sibi metipsi placens, quò à se recessit, lumen conditoris perdidit, ejusque faciem declinando, ad ligna paradisi fugit: quia post culpam videre metuebat, quem amare consueverat. Sed ecce post culpam venit in pœnam: ex pœna autem ad amorem redit; quia quis fuerit culpæ fructus, invenit; atque illam faciem, quam timuit in culpa, excitatus requirit ex pœna: ut jam caliginem cæcitate suæ fugiat, atque hoc ipsum, quò auctorem suum non videt, graviter perhorrescat. Quo videlicet desiderio compunctus sanctus vir clamat: (*Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?*) quia si ut amicum aspiceres, tuæ me visionis lumine non privares. Qui mobilitatem quoque cordis humani subsequens adjungit:

Quod recte homo folio comparetur, qui tentationibus suis, quasi ventorum flatibus agitatur.

CAPUT XXII.

Contra folium, quod vento rapitur, ostendis poenitentiam tuam, & stipulam siccam persequeris? Quid est enim homo, nisi folium; qui videlicet in paradiso ab arbore cecidit? Quid est nisi folium, qui tentationis vento rapitur, & desideriorum flatibus levatur? Mens quippe humana quot tentationes patitur, quasi tot flatibus movetur. Hanc enim plerumque ira perturbat, cum recedit ira, succedit inepta lætitia. Luxuria stimulis urgetur, æstu avaritiæ longè lateque ad ambienda quæ terrena sunt, tenditur. Aliquando hanc superbia elevat; aliquando verò inordinatus timor in infimis deponit. Quia ergo tot tentationum flatibus elevatur

& ducitur, rectè folio homo comparatur. Unde A
bene quoque per Isaiam dicitur: *Cecidimus quasi fo-*
lium uniuersi: & iniquitates nostrae quasi ventus ab-
stulerunt nos. Quasi ventus quippe nos iniquitas ab-
stulit: quia nullo fixos virtutis pondere in vanam
elationem levavit. Bene autem post folium, etiam
stipula appellatur homo. Qui enim arbor fuit in
condicione, folium à semetipso factus est in tenta-
tione: sed post stipula apparuit in deiectione. Quia
enim de alto cecidit, folium: quia verò per carnem
terrae proximus fuit, etiam cum stare videbatur, sti-
pula esse memoratur. Sed quia viriditatem intimi
amoris perdidit, jam stipula sicca est. Consideret
itaque vir sanctus, & homo quantæ vilitatis sit, &
Deus quantæ distinctionis, & dicat: [*Contra fo-*
lium, quod venio rapitur, ostendis potentiam tuam, &
stipulam siccam persequeris?] Ac si apertè deploret,
dicens: Cur tanta rectitudine impetis eum, quem
sic infirmum esse in tentatione cognoscis? Se-
quitur:

*Quod peccata nostra Deus scribere dicitur, cum ea
vel diuinius punit, vel retinet puniēda.*

CAPUT XXIII.

*S*cribis enim contra me amaritudines.] Quia omne
quod loquimur, transit; quod verò scribimus,
manet: Deus non loqui, sed scribere amaritudines
dicitur, cum diu super nos ejus flagella perdurant.
Semel quippe peccanti homini dictum est: *Terra es,*
& in terram ibis. Et saepe apparentes Angeli homi-
nibus praecepta dederunt. Moyses legislator per di-
strictionem peccata coërcuit. Ipse Unigenitus sum-
mi Patris ad nos redimendo venit: moriendo mor-
tem absorbit; vitam perpetuam denunciavit no-
bis, quam ostendit in se. Sed tamen illa, quæ in pa-
radiso data est de morte carnis nostræ sententia, ab
ipso initio generis humani usque ad finem sæculi
non mutatur. *Quis est enim homo qui vivit, & non
videbit mortem?* Quod bene rursum Psalmista in-
tuens ait: *Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex-
tuncira tua.* Qui videlicet peccanti in paradiso ho-
mini iratus semel, de mortalitate carnis nostræ sen-
tentiam fixit, quæ nunc & usque ad ultimum muta-
ri nullo modo valebit. Dicat ergo: [*Scribis contra
me amaritudines.*] Unde adhuc subditur:

*Quod graua sint in conspectu Dei peccata iuuenum
& senum, si & iusti sic merentur, qui in adole-
scentia teneritudine deliquerunt.*

CAPUT XXIV.

*E*t consumere me vis peccatis adolescentia mea.]
Ecce vir iustus, quia in iuuentute sua se peccasse
non inuenit, adolescentiæ facta pertimescit. Sed
sciendum est, quia sicut in corpore, ita sunt etiam
incrementa ætatis in mente. Prima quippe ho-
minis ætas infantia est, cum est innocenter vivit,
nescit tamen fari innocentiam, quam habet. Ac
deinde pueritia sequitur, in qua jam valet dicere
quod vult: cui succedit adolescentia, quæ videlicet
prima est ætas in operatione: quam iuuentus se-
quitur, scilicet apta fortitudini: ac postmodum se-
nectus, etiam per tempus jam congrua maturitati.
Quia igitur primam ætatem aptam bonis actibus
adolescentiam diximus: & iusti viri cum in magna
mentis maturitate proficiunt, nonnumquam ad
memoriam actionum suarum initium reducunt;
seque tantum de suis primordiis reprehendunt,

*H*omo natus de muliere, breui vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi
Hos egreditur & conuertitur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu
permanet. Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum te-
cum in iudicium? Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne
tu, qui

quantum ex gravitate mentis alius profecerunt:
quia eò indiscretos se fuisse inveniunt, quò discre-
tionis artem postmodum plenius consequuntur:
rectè nunc per sancti viri vocem, adolescentiæ pec-
cata formidantur. Quòd si ad ipsam litteram est
tenendum, hinc considerandum est, quantum sint
gravia peccata iuuenum & senum, si & illud sic ju-
sti metuunt, quod in infirma ætate deliquerunt.
Sequitur:

*Quod pes hominis in nervo ponitur, cum prava
ejus intentio districto iudicio pu-
nienda ligatur.*

CAPUT XXV.

*P*osui in nervo pedem meum, & observasti omnes
semitas meas, & vestigia pedum meorum conside-
rasti] In nervo Deus pedem hominis posuit, quia
pravitatem illius forti distinctionis suæ sententia li-
gavit. Cujus omnes semitas observat: quia subti-
liter singula ejus quæque dijudicat. Semita etenim
angustior solet esse quam via. Quia autem vias
actiones, non immeritò semitas ipsas actionum
cogitationes accipimus. Deus itaque omnes se-
mitas observat: quia in singulis quibusque nostris
actibus, etiam cogitationes pensat. Et vestigia pe-
dum considerat: quia intentiones nostrorum ope-
rum quam rectè ponantur, examinat: ne & hoc
quod bonum agitur, non recto desiderio agatur.
Possunt quoque per pedum vestigia, quædam malè
acta signari. Nam pes in corpore, est vestigium in
via. Et plerumque dum quædam prava agimus, in-
tuentibus hoc fratribus, exemplum malum præbe-
mus: & quasi inflexo extra viam pede, sequentibus
vestigia distorta relinquimus, dum per nostra opera
ad scandalum aliena corda provocamus. Valde au-
tem laboriosum est custodire, ne mala homo facere
audeat; ne in bonis actibus per intentionem titu-
bet, & inter recta opera sinistra cum cogitatio illu-
dat. Quæ tamen cuncta omnipotens Deus subtili-
ter examinat: atque in iudicio singula rensat. Sed
quando homo, qui carnis suæ infirmitate constri-
gitur, contra cuncta valeat subtiliter assurgere, at-
que inconcussa cogitatione rectitudinem tenere?
Unde aptè subditur: [*Qui quasi puredo consumen-
dus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à ti-
nea.*] Sicut enim vestimentum à tineæ de se exorta
comeditur: ita homo in semetipso habet putredie-
nem, de qua consumatur: atque hoc est quod est,
unde consumatur ut non sit. Quod intelligi & ali-
ter potest, si ex voce tentati hominis dicitur: (*Qui
quasi puredo consumendus sum, & quasi vestimentum
quod comeditur à tineæ.*) Homo enim quasi putre-
do consumitur, dum carnis suæ corruptione conte-
ratur. Cui quia immunda tentatio non aliunde, sed
à semetipso nascitur: more tineæ carnem tentatio,
quasi vestem de qua exit, consumit. In semetipso
quippe habet homo, unde tentetur. Quasi ergo ti-
neæ vestem consumit, quæ ex veste eadem proces-
sit. Sciendum quoque, quòd tineæ sine sonitu per-
forat vestimentum: & plerumque cogitatio ita
transfigit mentem, ut mens ipsa non sentiat, nisi
postquam fuerit ejus aculeo transfixa. Bene ergo
dicitur, quòd homo tamquam vestimentum à tineæ
consumitur: quia nonnumquam tentationum no-
strarum vulnera non cognoscimus, nisi postquam
ab eis confossi in mente fuerimus. Quam videlicet
infirmatam nostram bene adhuc sanctus vir con-
siderans, adjungit.

tu, qui solus es? Breves dies hominis sunt, numerus mensum eius apud te est. Constitui terminos eius, qui preteriri non poterunt. Recede paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarij dies eius. Lignum habet spem: si praecisum fuerit, rursus virescit, & rami eius pullulant. Si senuerit radix eius in terra, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquae germinabit, & faciet comam quasi cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quiescit? Quomodo si recedant aquae de mari, & fluvius vacuefactus areseat: sic homo cum dormierit, non resurget: donec atteratur calum, non evigilabit, nec consurget de somno suo. Quis mihi tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus in quo recorderis mei? Putasne mortuus homo rursus vivet? Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parcis peccatis meis. Signasti quasi in sacco delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens destruit, & saxum transfertur de loco suo. Lapidem excavant aquae, & alluvione paulatim terra consumitur: & homines ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum, ut in perpetuum transiret: immutabis faciem eius, & emittes eum. Sive nobiles fuerint filii eius, sive ignobiles, non intelligit. Attamen caro eius dum vivit, dolebit: & anima eius super semetipso lugebit.

Humana vita breviter & calamitatem describit.

CAPUT XXVI.

26. **H**omo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. In sacro eloquio mulier aut pro sexu ponitur, aut pro infirmitate. Pro sexu quippe, sicut scriptum est: *Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.* Pro infirmitate vero, sicut per quendam sapientem dicitur: *Melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier.* Vir etenim, fortis quilibet & discretus vocatur: mulier vero, mens infirma vel indiscreta accipitur: mulier vero, mens infirma vel indiscreta accipitur. Et saepe contingit, ut etiam discretus quisque subito labatur in culpam, atque indiscretus alius & infirmus bonam exhibeat operationem. Sed is qui indiscretus atque infirmus est, nonnumquam de eo quod bene egerit, amplius elevatur, atque gravius in culpam cadit: discretus vero quisque ex eo quod male se egisse intelligit, ad distractionis regulam arctius se reducit: & inde altius ad justitiam proficit, unde ad tempus a justitia cecidisse videbatur. Qua in re recte dicitur: *Melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier:* quia nonnumquam etiam culpa fortium, occasio virtutis fit; & virtus infirmorum, occasio peccati. Hoc igitur loco mulieris nomine quid nisi infirmitas designatur, cum dicitur: *[Homo natus de muliere?]* Ac si apertius dicatur: *Quid in se habebit fortitudinis, qui natus est ex infirmitate? [Brevis vivens tempore, repletur multis miseriis.]* Ecce viri sancti vocibus poena hominis breviter est expressa: quia & angustatur ad vitam, & dilatatur ad miseriam. Si enim subtiliter consideretur omne quod hic agitur, poena & miseria est. Ipsi etenim corruptioni carnis servire ad necessaria atque concessa, miseria est: ut contra frigus vestimenta, contra famem alimenta, contra aestum frigora requirantur. Quod multa caute-
D custodia custoditur salus corporis, quod etiam custodia amittitur, amissa cum gravi labore reparatur, & tamen reparata in dubio semper est: quid hoc aliud, quam mortalis vitae miseria est? Quod amamus amicos, suspecti ne offendi valeant: formidamus inimicos, atque securi de eis non sumus utique, quos formidamus: quod plerumque inimicis sic confidenter quasi amicis loquimur; & nonnumquam pura verba proximorum, & multum nos fortasse diligentium, quasi verba suscipimus inimicorum; & qui falli numquam, vel fallere volumus, ex cautela nostra gravius erramus: quid itaque hoc, nisi humanae vitae miseria est? Quod amissa caelesti patria, repulsus homo delectatur exilio, gravatur

S. Greg. Tom. I.

A curis, & tamen cogitare dissimulat quam grave sit, quia multa cogitantur: quod privatus est interno lumine, & tamen in hac vita diu vult perpeti caecitatem suam: quid hoc aliud, quam de poena nostra nata miseria est? Sed quamvis diu hic stare desideret: ipso tamen cursu mortalis vitae impellitur, ut egrediatur. Unde vir sanctus recte subiungit: *[Qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.]* Quasi flos etenim egreditur: quia nitet in carne: sed conteritur; quia redigitur in putredinem. Quid enim sunt nati homines in mundo, nisi quidam flores in campo? Tendamus oculos cordis in hanc latitudinem mundi praesentis, & ecce quasi tot floribus, quot hominibus plenus est. Vita itaque in carne, flos in saeculo est. Unde bene per Psalmistam dicitur: *Homo, sicut fenum dies eius: & sicut flos agri, ita florebit.* Esaias quoque ait: *Omnis caro fenum, & omnis gloria eius sicut flos agri.* Homo etenim more floris procedit ex occulto, & subito apparet in publico: qui statim ex publico per mortem retrahitur ad occultum. Carnis nos viriditas ostendit: sed ariditas pulveris ab aspectibus retrahit. Quasi flos apparuimus, qui non eramus: quasi flos arefcimus, qui temporaliter apparebamus. Et quia per momenta homo quotidie compellitur ad mortem, recte adjungit: *[Et fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.]* Sed cum Sol quoque indefinenter cursum suum peragat, & numquam se in stabilitate figat; cur cursus vitae hominis umbrae potius quam Soli comparatur, nisi quia amissio amore conditoris, calorem cordis perdidit, & in solo iniquitatis suae frigore remansit? Quia iuxta Veritatis vocem: *Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum.* Qui igitur in amore Dei cordis calorem non habet, nec tamen vitam, quam diligit tenet, scilicet velut umbra fugit. Unde recte quoque de illo scriptum est: *quia secutus est umbram.* Bene autem dicitur: *[Et nunquam in eodem statu permanet:]* quia dum infantia ad pueritiam, pueritia ad adolescentiam, adolescentia ad juventutem, juventus ad senectutem, senectus transit ad mortem; in cursu vitae praesentis ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur: & inde semper deficit, unde se proficere in spatium vitae credit. Fixum etenim statum hic habere non possumus, ubi transitori venimus: atque hoc ipsum nostrum vivere, quotidie a vita transire est. Quem videlicet lapsum primus homo ante culpam habere non potuit; quia tempora, eo stante, transibant. Sed postquam deliquit, in quodam se quasi lubrico temporalitatis posuit: & quia cibum comedit vetitum, status sui protinus invenit defectum. Quam tamen mutabi-

Z

litatem non solum exterius, sed interius quoque homopatur, dum ad meliora opera exurgere conatur. Mens etenim mutabilitatis suae pondere ad aliud semper impellitur quam est, & nisi in statu suo arta custodia disciplina teneatur, semper in deteriora dilabitur. Quae enim semper stantem deseruit, statum quem habere potuit, amisit. Unde nunc cum ad meliora nititur, quasi contra ictum fluminis conatur. Cum vero ab intentione ascendendi resolvitur, sine labore ad ima reducitur. Quia enim in ascensu labor est, in descensu otium, intraturos per angustam portam Dominus admonet, dicens:

28. *Luc. 13. e* *Contendite intrare per angustam portam.* Dicitur quippe angustae porte introitum, praemisit, *contendite*: quia nisi mentis contentio ferveat, unda mundi non vincitur, per quam anima semper ad ima revocatur. Quia igitur homo velut flos nascitur & conteritur, quia sicut umbra fugit, atque in statu suo numquam permanet, quid in hac consideratione subjungat audiamus. Sequitur: [*Et dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?*] Consideravit quippe superius & omnipotentis Dei potentiam, & infirmitatem suam: deduxit ante oculos se & Deum, pensavit quis cum quo ad iudicium veniat. Vidit hinc hominem, inde conditorem, id est pulverem, & Deum; & recte ait: [*Et dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos?*] Omnipotenti Deo oculos aperire, est iudicia exercere, quem feriat videre. Nam quasi clausis oculis non vult aspicere, quem non vult ferire. Unde mox de ipso quoque iudicio adjungit: [*Adducere eum tecum in iudicium?*] Sed quia contemplatus est ad iudicium venientem Deum, rursus considerat infirmitatem suam. Videt quia mundus per semetipsum esse non possit, qui ut esse

A possit, de immunditia processit, atque subjungit: [*Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?*] Is, qui per se solus est mundus, mundare praevalet immunda. Homo enim in corruptibili carne vivens, habet tentationum immunditias impressas in semetipso: quia nimirum eas traxit ab origine. Ipsa quippe propter delectationem carnis ejus conceptio, immunditia est. Unde & Psalmista ait: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea.* Hinc est ergo, quod plerumque tentatur & nolens. Hinc est, quod immunda quadam in mente patitur, quamvis ex iudicio reluctetur: quia conceptus de immunditia, dum ad munditiam tendit, hoc conatur vincere quod est. Quisquis autem occultae tentationis motus, atque immunditiam cogitationis evicerit, nequaquam sibi suam munditiam tribuat: quia de immundo conceptum semine, nullus facere mundum potest, nisi is, qui mundus per semetipsum solus est. Qui ergo jam ad locum munditiae mente pervenit, conceptionis suae viam respiciat, per quam venit: atque inde colligat, quia ex sua virtute non habet munditiam vivendi, cui de immunditia factum est initium subsistendi. Potest vero hoc in loco intelligi, quia beatus Job incarnationem Redemptoris intuitus, solum vidit in mundo hominem de immundo semine non esse conceptum, qui sic in mundum venit ex Virgine, ut nihil haberet de immunda conceptione. Neque enim ex viro & femina, sed ex sancto Spiritu & Maria virgine processit. Solus ergo in carne sua verè mundus exiit, qui delectatione carnis tangi non potuit: quia nec per carnalem huc delectationem venit.

S AN C T I G R E G O R I I
M O R A L I S E X P O S I T I O N I S
I N B E A T V M J O B
L I B E R D V O D E C I M V S.

C A P U T P R I M U M.

MOS justorum est, tantò sollicitius D praesentem vitam, quam sit fugitiva cogitare quantò studiosius noverint caelesti patriae bona aeterna perpendere. Ex his enim quae manentia intus aspiciunt, foris fugam rerum labentium subtilius attendunt. Unde beatus Job, cum de lapsu humani temporis sententiam protulisset, dicens: [*Homo natus de muliere, brevi vivens tempore.*] Et rursus: [*Et fugit velut umbra. & nunquam in eodem statu permanet.*] Adhuc de brevitate vitae ejus adjungit: [*Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est.*] Hoc etenim apud nos velut non esse considerat, quod tanta velocitate transcurrit. Quia verò apud omnipotentem Deum etiam labentia stant, apud eum esse numerum nostrorum mensium perhibet. Vel certè in diebus brevitatis temporis: in mensibus verò quasi multiplicata dierum spatia designantur. Nobis ergo breves dies sunt. Sed quia vita nostra post tenditur, apud Deum numerus nostrorum mensium esse memoratur. Unde & per Salomonem dicitur: *Longitudo dierum in dextera ejus.* Sequitur:

Quid sit, quòd Ezechia quindecim anni sunt additi ad vitam, cum ei per Isaiam dictum sit: Morieris tu, & non vives.

C A P U T I I.

Constitisti terminos ejus, qui praeteriri non poterunt.] Nulla, quae in hoc mundo hominibus fiunt, absque omnipotentis Dei occulto consilio veniunt. Nam cuncta Deus secutura praesciens, ante saecula decrevit qualiter per saecula disponantur. Statutum quippe jam homini est, vel quantum hunc mundi prosperitas sequatur, vel quantum adversitas feriat: ne electos ejus aut immoderata prosperitas elevet, aut nimia adversitas gravet. Statutum quoque est, quantum in ipsa vita mortali temporaliter vivat. Nam etsi annos quindecim Ezechiae regi ad vitam addidit omnipotens Deus; cum eum mori permisit, tunc eum praescivit esse mortuum. Quia in re quaestio oritur, quomodo ei per Prophetam dicatur: *Dispone domus tua, quia morieris tu, & non vives:* cui cum mortis sententia dicta est,